

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Fiskeri- og sjømatministeren

Næringskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/2317

8. april 2021

Dokument 8:146 (2020-2021) om å innføre kvotetrek for eksport av ubearbeidet fisk for å sikre at norsk fisk skaper norske arbeidsplasser

Jeg viser til brev fra næringskomiteen 23. mars 2021 vedrørende representantforslag 8:146 S (2020-2021) Representantforslag fra stortingsrepresentant Seher Aydar om å innføre kvotetrek for eksport av ubearbeidet fisk for å sikre at norsk fisk skaper norske arbeidsplasser. Næringskomiteen har bedt om Nærings- og fiskeridepartementets vurdering av forslaget. Vurderingen følger nedenfor.

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med kvotetrek etter islandsk modell for fangst av fisk som eksporteres, fryst eller fersk, uten å ha vært bearbeidet på land i Norge.

Representanten tegner et bilde av at fisken i havet ikke lenger sørger for arbeidsplasser og "lys i husan" langs kysten av Norge. Det er lite som støtter opp om en slik beskrivelse. Sjømatnæringen er viktig for verdiskaping, sysselsetting og bosetting i distriktene langs kysten, og det skal den fortsette å være.

Ifølge Nofima, Menons og Norces rapport *Nasjonale ringvirkninger av sjømatnæringen 2019* har sjømatnæringen større betydning for sysselsetting i distriktene enn andre næringer, og det legges igjen store verdier langs kysten. Ifølge rapporten var 44 400 personer direkte sysselsatt i sjømatnæringen i 2019, og i tillegg kommer et betydelig antall personer om man inkluderer indirekte sysselsetting som er knyttet til sjømatnæringen. Ifølge samme rapport har omsetningen i sjømatnæringen i løpet av de siste femten årene blitt seksdoblet, og verdiskapingen er mer enn syvdoblet.

Representanten viser også til at trålerne tar over kvotene fra kystflåten og fiskekvotene bør omfordeles i favør kystflåten. Når det gjelder hvordan kvoter fordeles mellom trålflåten og kystfiskeflåten er det viktig å ha med seg at flere av de viktigste norske fiskeriene har store sesongvariasjoner. Dette betyr at fisken kun er tilgjengelig for kystflåten i en kort periode av året. Vi trenger derfor en differensiert flåte som rommer både trålere og mindre båter for å utnytte fiskebestandene på en best mulig måte innenfor biologisk bærekraftige rammer. Dette er det bred politisk oppslutning om.

Videre stemmer det ikke at trålerne "tar over" kvotene fra kystfiskeflåten. Trålstigen har sørget for at andelen torsk som går til den konvensjonelle flåten, har ligget stabilt mellom 67 og 72 %, basert på størrelsen av totalkvoten. De siste årene har torsk kvotene vært høye, og den konvensjonelle flåtens andel har ligget jevnt på 67 %. Fra og med i år er fordelingen fast mellom år, som betyr at 68 % av torsk kvoten går til den delen av flåten som fisker med konvensjonelle fiskeredskap (ikke trål). Kvotemeldingen bidrar således til en viss styrking av konvensjonell flåte i 2021.

Når det gjelder økt bearbeiding av fisk i Norge, så ønsker regjeringen å tilrettelegge for at det skal bli mer lønnsomt å bearbeide mer av fisken i Norge, men det må være opp til næringsaktørene selv å finne løsninger som gir lønnsom drift. Å drive lønnsomt er en forutsetning for at sjømatnæringen fortsatt skal spille en sentral rolle for sysselsetting og aktivitet langs kysten. Epoken hvor staten gikk inn i fiskeindustrien med statlige subsidier og eierskap er for lenge et tilbakelagt kapittel. Regjeringen har derimot iverksatt flere tiltak for å øke bearbeidingsgraden i Norge, som for eksempel ferskfiskordningen og levendelagringsordningen. Når fisk eksporteres ubearbeidet, handler dette om at det er det mest lønnsomme i et globalt råstoffmarked.

Regjeringen har i Granavolden-plattformen slått fast at hovedprinsippene i havressursloven, deltakerloven og fiskesalgslagsloven ligger fast. I dette ligger det at hensyn til økonomisk og sosial bærekraft skal balanseres. Havressursloven slår fast at forvaltningen av villlevende marine ressurser skal være bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom og at forvaltningen skal medvirke til å sikre sysselsetting og bosetting i kystsamfunn.

Etter deltakerloven er det kun aktive fiskere som kan eie fiskefartøy med kvoter i Norge, noe som innebærer at fiskeriledet og industriledet er adskilt på eiersiden. Fiskeriledet har dermed i liten grad innflytelse på hva fiskekjøperen velger å gjøre med fisken. Fiskekjøperen står fritt til å velge til hvem og hvordan fisken til enhver tid selges. At fiskeriledet skal ilegges et kvotetrekk hvis fiskekjøper ikke velger å bearbeide fisken, virker urimelig.

Vi er ikke kjent med detaljene i hvordan den islandske modellen for kvotetrekk fungerer i praksis, men jeg konstaterer at en slik ordning er mulig på Island fordi næringen er vertikalintegreert og fordi fiskeindustrien har kontroll over kvotene. I Norge ønsker vi å ha en differensiert flåte. Hovedregelen er at den som disponerer en fiskekvote også er den som fisker den. Slik er det ikke på Island, hvor en stor del av flåten består av større fartøy som fisker "på bestilling" fra sine eiere på land. Å gjennomføre en slik ordning i Norge reiser

grunnleggende spørsmål om det lovverket som flere regjeringer og Storting har understreket skal ligge fast. På Island har man verken deltakerlov eller fiskesalgslagslov, og de biologiske og geografiske forholdene er ikke sammenliknbare.

Kvoterettigheter er overførbare på Island, noe som har gitt en utvikling der store, vertikalintegreerte konsern har fått stadig større kontroll over kvotene. I 2015 eide de 10 største sjømatelskapene på Island 53 % av fiskekvotene. Denne utviklingen har resultert i en fiskerinæring som genererer en stor og skattleggbare ressursrente. Island har sin modell som er tilrettelagt for islandske forhold, hvor fiskeriforvaltningen først og fremst har tilrettelagt for å maksimere fiskerienes bidrag til nasjonal verdiskaping. Dette har de fått til ved å innføre reguleringer som sørger for at avviklingen av fisket skjer på fiskeindustriens premisser. Dette har hatt positive ringvirkninger i form av produktivitet og verdiøkning av kvotene, men har reist spørsmål om negative konsekvenser for fiskerne i kystflåten og for kystsamfunnene på Island.

Islandsk fiskeriforvaltning er ikke direkte sammenliknbar med norsk fiskeriforvaltning, og det er derfor vanskelig å se at en slik ordning er gjennomførbar i Norge, gitt de prinsippene vi søker å hegne om i dagens lovverk. Jeg ser det derfor ikke som aktuelt å fremme et slikt forslag for Stortinget.

2. Stortinget ber regjeringen fremme en sak med tiltak som kan sikre ilandføring av oppdrettsfisk i Norge i framtida, herunder tiltak etter modell av kvotetrekksordningen på Island og andre tiltak som er egnet til å stanse utviklingen representert ved «Norwegian Gannet», der norsk oppdrettsfisk slaktes om bord på båten før den leveres i utlandet.

Norge er den ledende produsenten i verden av oppdrettslaks. Om lag 75 prosent av laksefisken som blir produsert i Norge, blir eksportert eller solgt ubearbeidet. Dette blir av enkelte framstilt som et problem, men eksporten av norsk laks er utvilsomt en suksesshistorie. Her vil jeg også minne om at en total oppdrettsproduksjon på omtrent 1,5 millioner tonn innebærer at det årlig blir bearbeidet ca. 375 000 tonn laks og ørret i Norge. Den bearbeidingen som finner sted i Norge, er dominert av filetoproduksjon der omtrent 65 prosent av den totale produksjonen er ferske fileter, mens resten av kvantumet er frysede fileter. Dessverre så blir bare en prosent av laksen røkt i Norge, men en viktig årsak til dette er at tollsatsen på røykelaks til EU er på hele 13 %.

Jeg deler ønsket om å bearbeide mer i Norge, men jeg mener likevel ikke at det er hensiktsmessig med en "ilandføringsplikt". Jeg ønsker også mer aktivitet i Norge og mer bearbeiding, men det må skje i form av lønnsomme arbeidsplasser og aktivitet. Vi har ikke tro på "tvangsordninger" i havbruksnæringen slik representanten synes å foreslå. Et slikt landingspåbud reiser også handelsrettslige problemstillinger, for eksempel vis-à-vis WTO og våre forpliktelser i EFTA og EØS.

Det er heller ikke gitt at en "ilandføringsplikt" av oppdrettsfisk vil føre til økt bearbeiding av laks i Norge, eller vil endre på at det av konkurransemessige årsaker er mest lønnsomt å

eksportere laks ubearbeidet ut av Norge. Her må en også ta i betraktning at konkurranseforholdene er helt forskjellige i hvitfiskindustrien og lakseindustrien. Selv om arbeids- og produksjonskostnader generelt er høye i Norge, så har lakseindustrien andre forutsetninger hva gjelder stabil tilgang på råstoff og preges ikke av store sesongvariasjoner som i hvitfiskindustrien. Her er det andre variabler som veier mer når det gjelder å sikre helårlige arbeidsplasser i industriledet. Hvorvidt det er lønnsomt eller ikke å bearbeide for eksempel laks i Norge påvirkes for eksempel i større grad av bl.a. markedsadgangshindre i form av toll enn i hvitfisknæringen. Dette gjør det vanskelig for norsk industri å konkurrere med EU om produkter med høy bearbeidingsgrad. Å sikre bedre markedsadgang for norsk sjømat er en prioritert sak for regjeringen, men dette er som kjent krevende forhandlingsprosesser.

Representanten viser til at regjeringen må stoppe selskaper som Hav Line, som har utviklet slaktebåten Norwegian Gannet, for å sikre norske arbeidsplasser. Vi minner her om at regjeringen ikke har vært, eller er, imot slaktebåter. Tvisten om Norwegian Gannet handlet om kvalitetsbestemmelsene i fiskekvalitetsforskriften og omdømmet til norsk laks i utlandet. Kravet om at oppdrettsfisk skal sorteres og feilrettes i Norge ligger fast, men det er gitt en særskilt tidsbegrenset dispensasjon fra kravet til Norwegian Gannet. Begrunnelsen for dette er bl.a. at Norwegian Gannet også er et eksempel på innovasjon og utvikling i havbruksnæringen som bidrar positivt på flere måter, for eksempel til å overføre godstransport fra vei til sjø, i tråd med klima- og miljømålsettinger. Slaktebåten har vist seg nyttig når havbruksnæringen har hatt akutt behov for slaktekapasitet, som under algeoppblomstringen i 2019. Fartøyet er også norskregistrert og skaper også arbeidsplasser. Forskjellen er at slakteaktiviteten finner sted på sjøen, og ikke på land.

Jeg vil også påpeke at det er viktig at vi ser på sjømatnæringens lønnsomhet i sin helhet, og jeg vil igjen understreke at det må være opp til næringen selv å finne gode, lønnsomme løsninger. Da er det ikke sikkert at det er avgjørende hvor slakteriene er lokalisert.

Å innføre en "ilandføringsplikt" er etter mitt syn ikke å tilrettelegge for en utvikling i havbruksnæringen hvor vi framover må arbeide for økte investeringer i innovasjon og "grønne løsninger". Jeg ser det derfor ikke som aktuelt å fremme et slikt forslag for Stortinget.

Med hilsen

Odd Emil Ingebrigtsen